

Türkiye
YENİÇAĞ

— Dünyayı Türkçe Okuyun —

Bugünkü YENİÇAĞ »

ANASAYFA

YAZARLAR

SİYASET

EKONOMİ

DÜNYA

GÜNCEL

SPOR

FOTO GALERİ

VİDEO

KİTAP

DiĞER »

29 Kasım 2018

Dövizli işlem sözleşmelerinde iktidardan U dönüşü

Sabri Arpaç - Yeminli Mali Müşavir

Bir süre önce Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın buyruğu ile dövizle sözleşme yasağı getirilmişti. Serbest piyasa ekonomisine ters olan bu uygulama kısa sürede uygulanamaz hale geldi. Zaten getirilen düzenleme çelişkili ve yanlışlarla doluydu. Bu nedenle yeniden büyük ölçüde eskiye dönüldü yani U dönüşü yapıldı, ama olan millete oldu. 2 aya yakın uygulamada kalan değişiklik toplum barışını bozmaktan, insanlar arasında anlaşmazlık ve kargaşa yaratmaktan başka işe yaramadı.

Ülke kaynaklarını hoyratça yabancı ve yandaşlara döviz olarak transfer eden; köprü geçişlerini dövizle endeksleyen, milyar dolarlık köprü, baraj, büyük ölçekli yatırımlar ile yap-işlet-devret sözleşmelerini dövizle ya da dövizle endekli olarak ihale eden iktidar, yerli halkın ve esnafın dövizle kira işine kafayı takmış!

GERIYE DÖNÜŞ İÇİN YENİ TEBLİĞ YAYINLANDI

Önce 13 Eylül 2018 tarihli Resmî Gazete’de 85 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi yayınlandı. Bunun üzerine 6 Ekim 2018 tarih ve 2018- 32/51 sayılı Türk Parasını Koruma Kanunu Genel Tebliği ile Türk lirası düzenleme zorunluğunda olan ve olmayan sözleşmeler Tebliği yayınladı.

Tebliğin yayınlanması ile uygulamada büyük kargaşa meydana geldi. Kiraya ve satışa konu sözleşme taraftarları arasında uyuşmazlık ve şaşkınlıklar yaşandı. Bunun üzerine; 16 Kasım 2018 tarih ve 30597 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan tebliğ yeniden gözden geçirildi. Önceki tebliğ ile dövizle değil de Türk Lirası ile sözleşme yapma zorunluğu getirilen aşağıdaki işlemler için yeniden dövizle sözleşme yapma olanağı getirildi. Yani önceki işlemde büyük oranda dönüldü.

GETİRİLEN DÜZENLEME GERÇEKÇİ DEĞİLDİ

Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın ayak üstü incelemeden, araştırmadan sanki döviz olayını kökten çözecekmiş gibi güya “döviz lobisine savaş” şeklinde ortaya koyduğu olay kısa zamanda piyasalarda kaosa neden oldu.

Medyada iç politika malzemesi haline getirilen açıklamalar dövizle hiçbir alakası olmayan inançlı, iyi niyetli halk tarafından alkışlandı. Bu işlemlerin olumlu, olumsuz sonuçlarından yararlanan ya da zarar görenler de gerekli girişimde bulunarak işlemleri kendi lehlerine çevirme çabasını gösterdiler. Biz gelelim düzenlemelere.

SERBEST BÖLGELERDE YER ALAN GAYRİMENKUL SATIŞ VE KİRALAMA SÖZLEŞMELERİ

Serbest Bölgeler buldukları ülkenin siyasi sınırları içinde yer alan ancak; dış ticaret, vergi ve gümrük mevzuatı açısından gümrük hattı dışı sayılır. Serbest Bölgelere sınaî ve ticari faaliyetler için ülkede sağlanandan daha geniş muafiyet ve teşvikler tanınır. Serbest bölgeler, gümrük rejimine tabi tutulmadığı; gümrük vergisi, ticaret ve kambiyo uygulamaları bakımından Türkiye gümrük bölgesi dışında kabul edildiği; serbest dolaşımdaki eşyanın ise, çıkış rejimi hükümlerine tabi tutularak konulduğu yerlerdir.

Bu özelliklerinden dolayı serbest bölgelerde yer alan gayrimenkul satış ve kiralama sözleşmelerinin Türk lirası ile düzenlenmesi zorunluluğu önceki tebliğde yer almaktaydı. Tebliğ’de yapılan değişiklikle serbest bölgelerde yapılan konut ve çatılı iş yeri dâhil gayrimenkul satış ve kiralama sözleşmelerinin döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak düzenlenmesi olanaklı hale getirildi.

Ayrıca düzenleme kapsamındaki serbest bölgedeki şirketlerin taraf olduğu iş ve hizmet sözleşmeleri ibaresi eklenmiş böylece; serbest bölgelerdeki şirketlerden

işveren veya hizmet alan olarak taraf olduğu iş ve hizmet sözleşmeleri de dövizli veya dövize endeksli sözleşmeler imzalayabilecekler.

TÜRKYE İLE VATANDAŞLIK BAĞI BULUNMAYANLARIN DURUMU

Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile vatandaşlık bağı bulunmayan ancak Türkiye’de yerleşik kişilerin alıcı veya kiracı olarak taraf oldukları gayrimenkul satış ve gayrimenkul kiralama sözleşmeleri dövizli ya da dövize endeksli olarak düzenlenebilecektir.

YURT DIŞINDA YERLEŞİK KİŞİLERİN DURUMU

Yurt dışında yerleşik kişilerin Türkiye’de bulunan; şube, temsilcilik, ofis, irtibat bürosu, doğrudan veya dolaylı olarak yüzde elli ve üzerinde pay sahipliklerinin veya ortak kontrol ve/veya kontrolüne sahip bulunduğu şirketler ile serbest bölgedeki faaliyetleri kapsamında serbest bölgelerdeki şirketlerin alıcı veya kiracı olarak taraf oldukları gayrimenkul satış ve gayrimenkul kiralama sözleşmeleri dövizli veya dövize endeksli olarak düzenlenebilecektir. Serbest bölgedeki şirketlerin taraf olduğu iş ve hizmet sözleşmeleri, serbest bölgelerdeki şirketlerden işveren veya hizmet alan şeklinde taraf olduğu iş ve hizmet sözleşmeleri de dövizli veya dövize endeksli sözleşmeler kapsamında değerlendirilecektir.

Yeni Tebliğ’le ek olarak dışarıda yerleşik kişilerin Türkiye’de bulunan ortak kontrol ve/veya kontrolüne sahip bulunduğu şirketleri de dövize ya da dövize endeksli sözleşme imzalayabilecekler. Yukarıda belirtildiği üzere, Tebliğ’in ilgili bölümünün yeni hali; “Dışarıda yerleşik kişilerin Türkiye’de bulunan; şube, temsilcilik, ofis, irtibat bürosu, doğrudan veya dolaylı olarak yüzde elli ve üzerinde pay sahipliklerinin veya ortak kontrol ve/veya kontrolüne sahip bulunduğu şirketler ile serbest bölgedeki faaliyetleri kapsamında serbest bölgelerdeki şirketlerin işveren veya hizmet alan olarak taraf olduğu iş ve hizmet sözleşmelerinde, sözleşme bedelinin ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerinin döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılması mümkündür.”

KONAKLAMA BELGELİ TESİSLER VE GÜMRÜKSÜZ SATIŞ MAĞAZALARININ DURUMU

Kültür ve Turizm Bakanlığında belge alan konaklama tesislerinin işletilmesi amacıyla kiralanmasıyla ilgili gayrimenkul kiralama sözleşmeleri ile gümrüksüz satış mağazalarının kiralanmasına ilişkin gayrimenkul kiralama sözleşmeleri de dövize ya da dövize endeksli olarak düzenlenebilecektir.

YURT DIŞINDA İFA EDİLEN İLE GEMİ ADAMLARI İŐ SÖZLEŞMELERİ

Eski Tebliğ'de Türkiye'de yerleşik kişilerin, yurt dışında ifa edilecekler dışında kalan, kendi aralarında imzalayacakları iş sözleşmelerinin döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak düzenlenemeyeceğine ilişkin hüküm yeni Tebliğ'le, yurt dışında ifa edileceklerin yanında gemi adamlarının taraf olduğu iş sözleşmeleri de dövizle veya dövize endeksli olarak düzenlenebilecek.

TÜRKİYE'DE BAŞLAYIP YURTDIŞINDA SONLANAN, YURTDIŞINDA BAŞLAYIP TÜRKİYE'DE SONLANAN VEYA YURT DIŞINDA BAŞLAYIP YURTDIŞINDA SONLANAN HİZMET SÖZLEŞMELERİ

Önceki Tebliğ'de; Türkiye'de yerleşik kişilerin kendi aralarında imzalayacakları, danışmanlık, aracılık ve taşımacılık dâhil hizmet sözleşmelerinin döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak düzenlenemeyeceğine ilişkin hüküm ile Türkiye'de yerleşik kişilerin, kendi aralarında akdedecekleri, Türkiye'de başlayıp yurt dışında sonlanan ve yurt dışında başlayıp Türkiye'de sonlanan elektronik haberleşme ile ilgili hizmet sözleşmeleri bulunmaktaydı.

Bu kez yeni Tebliğ ile bu düzenlemeye yurt dışında başlayıp yurt dışında sonlanan hizmet sözleşmeleri de dahil edilmiştir. Ayrıca Eski Tebliğ uyarınca sadece elektronik haberleşme ile ilgili hizmet sözleşmeleri kapsama girerken yeni Tebliğde "hizmet sözleşmeleri" şeklinde düzenlenerek kapsam genişletilmiştir. Böylece yeni Tebliğ ile; "Türkiye'de yerleşik kişilerin kendi aralarında akdedecekleri; Türkiye'de başlayıp yurtdışında sonlanan, yurtdışında başlayıp Türkiye'de sonlanan veya yurt dışında başlayıp yurtdışında sonlanan hizmet sözleşmeleri." Şeklinde düzenlenmiştir.

GEMİLERİN İNŐASI, TAMİRİ VE BAKIMI İLE DÖVİZ CİNSİNDEN MALİYET İÇEREN ESER SÖZLEŞMELERİ

Önceki Tebliğ'de; Türkiye'de yerleşik kişilerin kendi aralarında akdedecekleri eser sözleşmelerinin döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak düzenlenemeyeceğine ilişkin hüküm bulunmaktaydı.

4490 sayılı Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu ile 491 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'da tanımlanan gemilerin inőası, tamiri ve bakımına ilişkin sözleşmeler ise hariç tutulmuştu.

Bu kez yeni tebliğ ile; Türkiye'de yerleşik kişilerin kendi aralarında imzalayacakları; döviz cinsinden maliyet içeren eser sözleşmeleri de döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılabilecektir.

İŞ MAKİNALARI SATIŞ VE KİRALAMA SÖZLEŞMELERİ DÖVİZLE VEYA DÖVİZE ENDEKSLİ OLARAK İMZALANABİLECEKTİR

Tebliğ'in ilk halinde, Türkiye'de yerleşik kişilerin; kendi aralarında akdedecekleri, iş makineleri dâhil taşıt satış ve kiralama sözleşmeleri döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılmayacağına dair hüküm bulunmaktaydı.

Yeni Tebliğ'de yapılan değişikliklerle; iş makinalarının satış ve kiralama sözleşmeleri döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak düzenlenebilecektir.

YURT DIŞINDA ÜRETİLEN YAZILIM VE DONANIM SATIŞ SÖZLEŞMELERİ

Eski Tebliğ'de Türkiye'de yerleşik kişilerin; kendi aralarında akdedecekleri, bilişim teknolojileri kapsamında yurt dışında üretilen yazılımlara ilişkin satış sözleşmeleri ile donanım ve yazılımlara ilişkin lisans ve hizmet sözleşmelerinin döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak düzenlenebileceği belirtilmekteydi.

Yeni Tebliğ'le "donanım ve yazılımlara ilişkin lisans ve hizmet sözleşmelerinin" ibaresinin başına da "yurt dışında üretilen" ibaresi eklenmek suretiyle daha kuvvetli bir belirleme yapılmıştır.

Düzenlemenin son hali; "Türkiye'de yerleşik kişilerin; kendi aralarında akdedecekleri; bilişim teknolojileri kapsamında yurt dışında üretilen yazılımlara ilişkin satış sözleşmeleri ile yurt dışında üretilen donanım ve yazılımlara ilişkin lisans ve hizmet sözleşmelerinde sözleşme bedelini ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerini döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırmaları mümkündür." Şeklindedir.

KAMU KURUM VE KURULUŞLARININ TARAF OLDUĞU İHALELER VE SÖZLEŞMELER

Önceki Tebliğ'de; kamu kurum ve kuruluşları ile Türk Silahlı Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı şirketlerinin taraf olduğu gayrimenkul satış ve gayrimenkul kiralama dışında kalan sözleşmelerin döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak düzenlenebileceği hükme bağlanmıştı.

Önceki Tebliğ'de "kamu kurum ve kuruluşlarının taraf olduğu döviz cinsinden veya dövize endeksli ihaleler, sözleşmeler ve milletlerarası antlaşmaların ifası kapsamında olmak kaydıyla; yüklenicilerin üçüncü taraflarla akdedeceği gayrimenkul satış, gayrimenkul kiralama ve iş sözleşmeleri dışında kalan sözleşmelerin döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak yapılabileceğine ilişkin düzenleme yer almaktaydı."

Yani bu düzenleme ile yalnızca yüklenicilerin üçüncü taraflarla yapacakları sözleşmelerin döviz veya endeksli olarak düzenlenebileceği belirtilmişti. Yeni Tebliğ ile kapsam genişletilerek İhale konusu işi yapacak diğer yüklenicilerin veya görevli şirketlerin ve bunların sözleşme imzaladığı diğer tarafların üçüncü taraflarla akdedeceği sözleşmelerin de dövizli veya dövize endeksli olarak düzenlenebilmesine olanak sağlanmaktadır.

Yeni Tebliğ'deki ilgili bölüm; “Kamu kurum ve kuruluşlarının taraf olduğu döviz cinsinden veya dövize endeksli ihaleler, sözleşmeler ve milletlerarası anlaşmaların ifası kapsamında gerçekleştirilecek olan projeler dâhilinde; yükleniciler veya görevli şirketlerin ve bunların sözleşme imzaladığı tarafların üçüncü taraflarla akdedeceği veya bahsi geçen projeler çerçevesinde akdedilecek, gayrimenkul satış sözleşmeleri ve iş sözleşmeleri dışında kalan sözleşmelerde, sözleşme bedelinin ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerinin döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılması mümkündür.” Şeklinde dir.

HAZİNE BORÇLANMA SÖZLEŞMELERİ

Önceki Tebliğ'de; Hazine ve Maliye Bakanlığının 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun kapsamında yapacağı işlemler ve bankaların taraf olduğu sözleşmelerin döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak yapılabileceğine düzenlemesi bulunmaktaydı.

Bu konudaki hüküm aşağıdaki gibi genişletilerek yeniden düzenlenmiştir. Düzenleme; “4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun kapsamında gerçekleştirilen işlemlere ilişkin olarak yapılan sözleşmelerde sözleşme bedelinin ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerinin döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılması mümkündür. Bu işlemlerle ilgili olarak bankaların taraf olduğu sözleşmelerde, sözleşme bedelinin ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerin döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılması mümkündür.” Şeklinde dir.

6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu ile bu Kanuna dayalı olarak yapılan düzenlemeler çerçevesinde sermaye piyasası araçlarının (yabancı sermaye piyasası araçları ve depo sertifikaları ile yabancı yatırım fonu payları da dahil olmak üzere) döviz cinsinden oluşturulması, ihracı, alım satımı ve yapılan işlemlere ilişkin yükümlülüklerin döviz cinsinden kararlaştırılması da Tebliğ ile mümkün hale getirilmiştir.

KIYMETLİ EVRAKLAR

Kıymetli evraklar ile ilgili olarak önceki Tebliğ’de, sözleşme bedeli ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülükleri döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılmayan sözleşmeler kapsamında düzenlenecek kıymetli evraklarda yer alan bedellerin döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak belirlenmesinin mümkün olmadığı hükmü yer alıyordu.

Yeni Tebliğ’le bu düzenlemeye; 13 Eylül 2018 tarihinden önce düzenlenmiş ve dolaşıma girmiş bulunan bu kapsamdaki kıymetli evrakların 32 sayılı Karar’ın geçici 8. madde hükmünden istisna olduğu eklenmiştir. Yani yukarıdaki kapsamda 13 Eylül 2018 tarihinden önce düzenlenmiş olan kıymetli evraklardaki bedellerin Türk lirasına çevrilme zorunluluğu bulunmamaktadır.

ESKİ FİNANSAL KİRALAMA SÖZLEŞMELERİ

Yeni Tebliğ’de; “32 sayılı Karar’ın geçici 8. maddesinin yürürlüğe girdiği tarihten önce akdedilmiş bulunan, menkul ve gayrimenkullere ilişkin finansal kiralama sözleşmeleri anılan geçici madde hükmünden istisnadır.” şeklinde bir düzenleme yer almaktadır. Buna göre 13 Eylül 2018 tarihinden önce düzenlenmiş olan menkul ve gayrimenkullere ilişkin finansal kiralama sözleşmelerindeki bedellerin Türk lirasına çevrilme zorunluluğu bulunmamaktadır.

TAHSİLİ YAPILMIŞ VEYA GECİKMIŞ ALACAKLAR VE DEPOZİTOLAR

Önceki Tebliğ’de; Tebliğ hükümlerinin sözleşme bedeli ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerinin döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılması mümkün olmayan sözleşmelerde tahsili yapılmış veya gecikmiş alacaklar için uygulanmayacağına ilişkin düzenleme yeni Tebliğ’le; gayrimenkul kira sözleşmeleri kapsamında verilen depozitolar ve sözleşmelerin ifası kapsamında dolaşıma girmiş kıymetli evraklar için de uygulanacak şekilde genişletilmiştir.